

สมรรถภาพครู เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะเป็นตัวกำหนดอัตราการขยายทางการศึกษาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ การขาดแคลนครู หรืออุปสรรคการสอนยังไม่ทำให้เกิดความล่าช้าทางการศึกษาเท่ากับการขาดแคลนครูที่มีสมรรถภาพ ทั้งนี้เพราะการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นต้องเริ่มที่ครูผู้สอนเป็นสำคัญ จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องสมรรถภาพทางการสอนของครู เพื่อเป็นแนวทางของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปประเด็นที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้คือ

1. ความหมายของสมรรถภาพครู
2. สมรรถภาพครูสังคมศึกษา
3. ปัญหาที่เป็นแรงผลักดันให้ครูต้องการ เสริมสมรรถภาพทางการสอน
4. วิธีการ เสริมสมรรถภาพทางการสอนของครูโดยทั่วไป และครูสังคมศึกษา

ความหมายของสมรรถภาพครู

สมรรถภาพครูนั้นเป็นที่สนใจของนักการศึกษาไทยและต่างประเทศเป็นอย่างมาก และใ้คำจำกัดความของคำว่าสมรรถภาพครู (Teacher Competencies) ไว้มากมาย แต่ในที่นี้จะนำมาเสนอเฉพาะที่สำคัญ ๆ เท่านั้น เช่น

สาโรช บัวศรี (2515 : 14) ใ้ให้ความหมายของสมรรถภาพครูว่า สมรรถภาพครูหมายถึง "ความสามารถในการทำการสอนได้เป็นอย่างดีที่สามารถอบรมแนะแนวการปกครอง และทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างโรงเรียน และชุมชน สามารถเป็นครูชั้นอาชีพ สำหรับความมีน้ำใจนั้นใ้แก่น้ำใจที่มุ่งฝึกสอนอบรมศิษย์อย่างเต็มที่ มีน้ำใจที่จะบังคับและฝึกฝนตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์ และมีน้ำใจที่จะวางตนให้สมเกียรติของครู"

ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา (2519 : 10) กล่าวว่า "สมรรถภาพครู หมายถึง ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่ผู้เป็นครูพึงมีในการที่จะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทางค่านิยม ทัศนคติ อารมณ์ และร่างกาย"

ธีระ สุมิตร (2519 : 83) ได้กล่าวถึงสมรรถภาพครูพอสรุปได้ว่า เป็นผู้ที่มีทักษะ สามารถที่จะสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินการตามกระบวนการ เพื่อช่วยเหลือให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจวิธีการประเมินผลการพัฒนาของนักเรียนโดยใช้หลักเกณฑ์ที่ยอมรับในการพิจารณาตัดสิน และรู้จักแก้ไขพฤติกรรมของคนที่เหมาะสม

พนัส หันนาคินทร์ (2521 : 181-182) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูว่า ผู้ที่จะออกไปประกอบอาชีพครูจะต้องมีความสามารถ (Competency) ในด้านต่าง ๆ คือ

1. มีความรู้ ความสามารถในวิชาสามัญทั่วไป (General Education) ซึ่งถือว่าเป็นวิชาพื้นฐานที่จะสร้างความเป็นมนุษย์ที่เหมาะสมแก่สังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่
2. มีความรู้ ความสามารถในวิชาที่จะนำไปใช้สอน (Major and Minor field of Studies) ได้แก่วิชาที่เตรียมไว้สำหรับสอน อาจจะเป็นวิชาการหรือวิชาชีพก็ได้
3. มีความสามารถในด้านวิชาชีพ (Professional) เพื่อสร้างความสามารถในการใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่จะนำไปประกอบอาชีพให้ได้นลดี เช่น การสอนจะต้องรู้ทั้งวิธีการสอนทั่วไป และวิธีการสอนในแต่ละแขนงวิชา

จากการสัมมนาคณะศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อเดือนกรกฎาคม 2520 ที่ประชุมได้กำหนดลักษณะของบัณฑิตครูที่มีสมรรถภาพได้ 3 ประการคือ

1. มีความรู้ดี ความรู้ที่แบ่งออกเป็น 3 อย่างคือ ความรู้ในวิชาที่จะสอน ความรู้ในวิชาครู ความรู้ในหน้าที่การงานที่ครูจะต้องปฏิบัติ

2. มีทักษะในการสอนและปฏิบัติงานดี

3. มีคุณธรรมนิยมสมควรแก่การยกย่องว่าเป็นครู ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม และคตินิยมในความเป็นครู (เอกสารการประชุมสัมมนา 2523: 108)

மாகาเร็ต ลินซี (Margaret Lindsey 1973: 181) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูไว้ว่า "ครูที่มีสมรรถภาพจะสามารถจัดการเรียนการสอน วางแผนการสอน การจัดชั้นเรียน รับผิดชอบ และให้ความรู้ในการฝึกตนเองเสมอ ๆ และจะเป็นบุคคลที่ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลง"

โฮเมอร์ โคเกอร์ (Homer Coker 1976: 54) ได้อธิบายถึงสมรรถภาพของครูไว้ว่า "เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาที่เผชิญ ครูที่สามารถแก้ปัญหาได้ในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวก็เรียกว่ามีสมรรถภาพเฉพาะด้าน ครูที่มีสมรรถภาพสูงก็คือผู้ที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาทุกชนิด"

จีน อี ฮอลล์ และ โฮเวอร์ค แอล โจนส์ (Gene E. Hall and Howard L. Jones 1976: 48-49) สรุปว่าสมรรถภาพครู ควรจะครอบคลุมอยู่ในองค์ประกอบต่อไปนี้

1. สมรรถภาพด้านความรู้ (Cognitive Competencies) เป็นความรู้ ความเข้าใจทั้งในเนื้อหาวิชา ทฤษฎีจิตวิทยา ความรู้เกี่ยวกับวิธีการสอน ความมีมนุษยสัมพันธ์
2. สมรรถภาพด้านเจตคติ (Affective Competencies) ซึ่งเกี่ยวกับค่านิยม ทัศนคติ และความชื่นชม
3. สมรรถภาพในด้านการปฏิบัติ (Performance Competencies) ซึ่งจะเป็นพฤติกรรมที่จะต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ตามสมรรถภาพในข้อ 1, 2 มาก่อน
4. สมรรถภาพทางด้านการปฏิบัติที่จะเกิดผลต่อการเรียนรู้ (Consequence Competencies)

5. สมรรถภาพในการศึกษาค้นคว้า (Exploratory or Expressive Competencies)

สรุปได้ว่า สมรรถภาพครู (Teacher Competencies) หมายถึงความสามารถของครูในด้านต่าง ๆ แบ่งเป็น สมรรถภาพด้านการสอน สมรรถภาพด้านวิชาการ สมรรถภาพด้านบุคลิกลักษณะ เช่น มีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถปกครองชั้นเรียนได้ดี มีศีลธรรมจรรยาเหมาะสมที่จะเป็นครูนั่นเอง

นอกจากนี้ในเรื่องที่เกี่ยวกับสมรรถภาพครู ได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่งและทำการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถภาพครูที่สังคมต้องการ ทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเสริมสมรรถภาพครูให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น เช่น

มานพ ภาณุทวีไลธรรม (2520: 79) ได้ทำวิจัยเรื่อง "สมรรถภาพครูประถมศึกษาที่สังคมต้องการ ในจังหวัดสกลนคร และนครพนม" มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบความต้องการของสังคมจังหวัดสกลนคร และนครพนมเกี่ยวกับสมรรถภาพครูประถมศึกษาว่ามีความต้องการเพียงใด ความแตกต่างของความต่องการมีเพียงใด และความต่องการของครูกับการปฏิบัติของครูนั้นแตกต่างกันหรือไม่ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้บริหารการศึกษา ในจังหวัดนครพนม และสกลนคร จำนวน 899 คน ผลปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มต้องการสมรรถภาพในด้านการสอน การแนะแนว การปกครองชั้นเรียน ด้านมนุษยสัมพันธ์ และการเป็นผู้นำอยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านวิชาการนั้นกลุ่มตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มมีความต้องการไม่แตกต่างกันและพบว่า การปฏิบัติของครูกับความต่องการของครูไม่แตกต่างกัน

สุพจน์ ศุภกุล (2521: 56) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สมรรถภาพของครูมัธยมศึกษาตามความต้องการของชาวเชียงใหม่" มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเจตคติและความรู้สึกนึกคิด ตามความต้องการเกี่ยวกับสมรรถภาพครูมัธยมศึกษา และเพื่อศึกษา

การปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาในคานต่าง ๆ รวมทั้งเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูมัธยมศึกษาที่เป็นที่ต้องการของกลุ่ม การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหารการศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครองในจังหวัดเชียงใหม่รวม 687 คน ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วยค่า F - test และ T - test ผลปรากฏว่ากลุ่มผู้บริหารการศึกษา และกลุ่มผู้ปกครองมีความต้องการครูที่มีสมรรถภาพด้านหลักสูตรและการสอนมากที่สุด ส่วนกลุ่มนักเรียนและครูต้องการครูที่มีสมรรถภาพด้านการแนะแนวและการปกครองชั้นเรียนมากที่สุด ส่วนการปฏิบัติงานของครูกับสมรรถภาพของครูมัธยมศึกษาที่ครูต้องการมากที่สุดนั้นแตกต่างกันที่ระดับ .05

อชยา หาญคำรงค์กุล (2522 : 88-90) ได้ทำวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพครูสังคมศึกษา" งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของครูสังคมศึกษา และความคิดเห็นที่มีต่อสมรรถภาพครูสังคมศึกษาตลอดจนเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสมรรถภาพครูสังคมศึกษาระหว่างผู้ผลิตกับผู้ใช้ ศึกษานิเทศก์กับครูสังคมศึกษา ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ที่ทำงานด้านการศึกษาจากสถาบันเด็กหัดครูทั้งในระดับวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ผู้บริหารซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ หัวหน้าหมวดสังคมศึกษา นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร รวมประชากรที่ใช้จำนวน 250 คน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างกลุ่มด้วยการทดสอบหาค่า ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้ผลิต ผู้ใช้และผู้ประเมิน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพครูสังคมศึกษาในระดับมากกว่า ครูสังคมศึกษาคควรมีสมรรถภาพ 4 ด้านคือ ด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพ ด้านการสอน ด้านมนุษยสัมพันธ์ สำหรับการเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มประชากรในแต่ละสมรรถภาพทั้ง 4 ด้าน พบว่า ผู้ผลิตและผู้ใช้มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ในด้านความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร ความรู้ในเนื้อหา การนำความรู้ไปบริการชุมชน ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง สามารถใช้แผนการสอนและจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน การใช้เทคนิคในการสอน การผลิตและการใช้สื่อ การวัดและ

ประเมินผลการสอน สำหรับศึกษานิเทศก์กับครูสังคมศึกษามีความเห็นไม่แตกต่างกันในแต่ละสมรรถภาพอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

สมรรถภาพของครูสังคมศึกษา

สมรรถภาพของครูสังคมศึกษานั้นนอกจากจะมีลักษณะโดยทั่วไปเช่นเดียวกับครูสอนวิชาอื่น ๆ แล้ว ครูสังคมศึกษายังต้องมีสมรรถภาพที่นอกเหนือไปจากที่กล่าวมาแล้ว เพราะเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ และด้านสังคม และหน้าที่โดยตรงของครูสังคมศึกษาคือการเตรียมพลเมืองที่ดีให้แก่สังคม ดังที่สุมน อมรวิวัฒน์ (2509: 73) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของครูสังคมศึกษาไว้ว่า

...ครูจะต้องรู้จักเด็กทั้งในแง่การพัฒนาทุกด้าน รู้จักแหล่งฟื้นฟูของเด็ก รู้จักลักษณะนิสัยหรือชีวามีอยู่มากน้อยเพียงใด เพราะสิ่งเหล่านี้ย่อมมีส่วนสัมพันธ์กับการ เรียนการสอนสังคมศึกษา

นอกจากนี้ครูสังคมศึกษายังต้องประกอบด้วย คุณธรรมนิยม 4 ประการคือ

1. จริยธรรม คือ ความประพฤติดีต่าง ๆ
2. คุณธรรมของครู คือ ธรรมที่ครูพึงยึดถือ อันเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อหน้าที่ครู
3. ทศนคติที่ดีต่อการเป็นครู คือ ความรู้สึกในทางที่ดี และยอมรับในความเป็นครู
4. นำใจครู คือ พลังที่ก่อให้เกิดการทำหน้าที่ครูได้อย่างเต็มภาคภูมิ (นอมจิตต์ ชูสุวรรณ 2522: 60-63)

ฉะนั้นครูสังคมศึกษาจึงต้องมีคุณสมบัติขั้นพื้นฐานกว้างขวางและลึกซึ้งเป็นพิเศษ จึงจะสามารถสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาสังคมศึกษาและสนองความต้องการของสังคมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมรรถภาพทางด้านวิชาการ สมรรถภาพด้านวิชาชีพ สมรรถภาพด้านการสอนและสมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์

สมรรถภาพทางค่านิวิชากรของครูสังคัมศึกษาหมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในขอบข่าย และเนื้อหาวิชาสังคัมศาสตร์ ตลอดจนความรู้ในสาขาวิชาอื่น ๆ ที่สามารถนำมาสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาที่สอน ไปหาความรู้ความก้าวหน้าทางวิชาการและการให้บริการแก่ชุมชน

สมรรถภาพทางค่านิวิชาชีพของครูสังคัมศึกษาหมายถึง ความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบต่าง ๆ ของวิชาชีพคือ มีความเข้าใจในหลักสูตรมัธยมศึกษาและหลักสูตรสังคัมศึกษา ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเรียนของผู้เรียนและทฤษฎีการเรียนรู้ มีทักษะในการผลิตและใช้สื่อการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผล

สมรรถภาพทางค่านิการสอนของครูสังคัมศึกษาหมายถึง การมีทักษะในการตระเตรียมประสบการณ์การเรียนการสอน การประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ รวมทั้งหลักจิตวิทยาเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

สมรรถภาพทางค่านินุชนสัมพันธ์ของครูสังคัมศึกษาหมายถึง ความสามารถในการสร้างสัมพันธ์อันดีกับบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย นักเรียน เพื่อนร่วมงาน หัวหน้าสถานศึกษา บุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน เช่น ผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ (นิมมวล ทศวัฒน์ 2526: 54-55) นอกจากนี้ จรูญ คูณมี (2520: 11-14) ยังได้กล่าวถึงครูสังคัมศึกษาที่มีสมรรถภาพสูงนั้นจะต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

ก. คุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Characteristics) ประกอบด้วย

1. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก
2. ไม่ฝักใฝ่ในลัทธิการเมืองใด
3. ซื่อสัตย์ต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
4. มีจรรยาครูสูง
5. มีความเยือกเย็น
6. ไม่คิมเคืองตนเอง
7. ไม่เล่นการพนัน
8. สามารถควบคุมความประพฤติ และอารมณ์ได้ทุกสถานการณ์

9. เป็นคนสุขภาพเรียบร้อย
10. เป็นคนสุขุมรอบคอบ
11. ปฏิบัติตนคล้ายบิดา มารดาของนักเรียน
12. เป็นผู้ที่มีมองโลกกว้าง
13. เป็นนักตัดสินใจที่ดี
14. มีความกระตือรือร้น
15. พยายามปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ
16. สามารถประเมินผลพฤติกรรมการสอนของตนเองได้
17. สามารถใช้ภาษาได้คล่องแคล่ว เหมาะสมกับกาลเทศะ
18. มีความเชื่อในการดำรงชีวิตแบบประชาธิปไตย
19. เป็นผู้มีใจเอื้ออารี
20. มีวินัย
21. มีความรับผิดชอบ
22. อุทิศเวลาให้นักเรียน
23. เป็นคนทันสมัยอยู่เสมอ
24. ชอบการทัศนศึกษา
25. มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี
26. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
27. ร่าเริง ยิ้มแย้ม แจ่มใส
28. แต่งกายเหมาะสม
29. เอาใจใส่ สนใจเห็นความสำคัญของเด็ก

ข. คุณลักษณะความสามารถทางวิชาการ (The Specialization in Subject Matter) หมายถึง ภู่นเนื้อหาที่จะนำไปสอนอย่างลึกซึ้ง ครูสังคมนตรีศึกษาควรจะเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติพิเศษที่เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาสังคมนตรีศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีใจรัก ชาบซึ่งในวิชาสังคมนตรีศึกษา ตลอดจนเขาเป่าหมายของวิชาสังคมนตรีศึกษาอย่างแท้จริง คุณสมบัติของครูสังคมนตรีศึกษาที่มีคุณภาพสูง ควรจะมีลักษณะต่อไปนี้

1. มีประสิทธิภาพทางการวิจัยอย่างน้อยหนึ่งแขนงวิชา
2. สามารถในการแก้ปัญหาและดำเนินการสอนเกี่ยวกับข้อขัดแย้งต่าง ๆ และปัญหาเรื่องค่านิยม
3. มีความรู้อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม
4. มีความรู้อย่างกว้างขวางเกี่ยวกับความคิดรวบยอดและข้อสรุปทางสังคมศาสตร์

ค. คุณสมบัติทางวิชาชีพ (The Professional Education)

ครูสังคมศึกษาต้องมีความสามารถในการสอนเป็นเยี่ยม รู้จักวิธีการถ่ายทอดให้เด็กอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. สามารถใช้วิธีการหลาย ๆ วิธีในการสอนสังคมศึกษา
2. สามารถใช้อุปกรณ์การสอนแบบต่าง ๆ ตลอดจนการใช้ทรัพยากรในชุมชนประกอบการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. สามารถเข้ากับนักเรียนได้ดี
4. สามารถแนะนำ ชี้แจง และเข้าใจนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
5. สามารถในการพัฒนาหลักสูตรและสามารถประเมิน ตลอดจนเลือกโครงการทางสังคมศึกษาใหม่ ๆ มาใช้ในโรงเรียน
6. สามารถในทฤษฎีการเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ในการสอน
7. สามารถพัฒนา และใช้เทคนิคการวัดผลต่าง ๆ หลายวิธีการด้วยกัน.

ง. คุณสมบัติเกี่ยวกับความรู้ทั่วไป (The General Education)

ครูสังคมศึกษาต้องมีความรู้อย่างกว้างขวางรวมทั้งปรัชญา วรรณคดี ดนตรี ศิลปะ วิทยาศาสตร์ ตลอดจนทักษะในการติดต่อกับบุคคลอื่น

นิมิตล ทศวัฒน์ (2526 : 59) ได้สรุปเกี่ยวกับสมรรถภาพทางการสอนของครูสังคมศึกษาไว้ดังนี้

1. มีความสามารถในการวางแผนการสอนได้เหมาะสมกับลักษณะหรือสภาพของผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม
2. สามารถกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในแนวทางที่ให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้และสอดคล้องกับจุดประสงค์ของวิชาสังคมศึกษา
3. สามารถสร้างแนวคิดหรือความคิดรวบยอดจากบทเรียนได้และส่งเสริมให้นักเรียนสามารถสรุปแนวคิดได้ด้วยตนเอง
4. เลือกและจัดลำดับเนื้อหาวิชาในบทเรียนก่อนและหลังได้อย่างเหมาะสมรวมทั้งสามารถดัดแปลงเนื้อหาวิชาได้เหมาะสมกับลักษณะนักเรียนและสภาพของท้องถิ่นสามารถนำเหตุการณ์ปัจจุบันมาสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชา
5. สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคล และให้สัมพันธ์กับชีวิตจริงของผู้เรียนซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดหลักการและกระบวนการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เน้นการค้นคว้าหาความรู้ด้วยวิธีการวิทยาศาสตร์
7. จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สอดคล้องกับวิชาสังคมศึกษาเพื่อเสริมความเข้าใจในบทเรียนและเพิ่มพูนประสบการณ์ กับทั้งฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกันแบบประชาธิปไตย
8. ผลิตและใช้สื่อการสอนได้เหมาะสมและสอดคล้องกับบทเรียน สามารถดัดแปลงวัสดุที่เหลือใช้มาทำอุปกรณ์ประกอบการสอน
9. กระตุ้นและสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้และเก็บรักษาอุปกรณ์
10. มีทักษะในการนำเข้าสู่บทเรียนได้อย่างน่าสนใจ และเร้าใจเพื่อให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ต่อไป
11. สามารถใช้เทคนิคการสอนได้หลาย ๆ แบบซึ่งสอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนลักษณะและสภาพของผู้เรียน เช่น การอภิปรายการค้นคว้ารายงาน การอธิบาย การยกตัวอย่างประกอบ เป็นต้น

12. มีทักษะในการตั้งคำถามที่ส่งเสริมให้นักเรียนคิดค้นและสามารถ
ตอบคำถามของนักเรียนได้อย่างชัดเจนและแจ่มแจ้ง
13. มีทักษะในการสรุปบทเรียน และสนับสนุนให้นักเรียนสามารถสรุป
แนวคิดจากบทเรียนได้ด้วยตนเอง
14. มีทักษะในการนำหลักจิตวิทยา มาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม
เช่น การเสริมแรง การลงโทษ การปกครองชั้น การสร้างระเบียบวินัยของ
ห้องเรียน
15. มีทักษะในการเขียนข้อสอบทั้งแบบปรนัยและอัตนัย และสามารถ
ใช้เทคนิคการวัดผลอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม
16. ประเมินผลการสอนของตนเอง และปรับปรุงวิธีการสอนของตนให้
ดีขึ้นอยู่เสมอ

นอกเหนือจากสมรรถภาพทางการสอนแล้ว สมรรถภาพอื่น ๆ ซึ่งมี
ส่วนเสริมให้สมรรถภาพทางการสอนสมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้แก่ สมรรถภาพทางด้านมนุษยสัมพันธ์
ด้านบุคลิกภาพของครู และด้านการแนะแนวการเรียนการสอน

เอ็ดวิน เฟนตัน (Edwin Fenton 1966 : 19) กล่าวว่าครู
สังคมนักศึกษาที่ดีควรมีสมรรถภาพในการสอนโดยพัฒนาผู้เรียนในต่าง ๆ ดังนี้

1. พัฒนาด้านความรู้ สามารถจดจำและระลึกถึงสิ่งที่ตนเรียนมา
2. พัฒนาความสามารถ และทักษะ สามารถที่จะหาข้อมูล และเทคนิค
ที่เหมาะสมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ เพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหา หรือเผชิญ
กับประสบการณ์ใหม่ ๆ เช่นการสอนประวัติศาสตร์โดยวิธีสืบสอบ (Inquiry Method)
3. พัฒนาพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึก ทำให้อารมณ์ ค่านิยม ความ
ซื่อสัตย์ และเจตคติของผู้เรียนตอบรับเพื่อที่จะส่งเสริมการดำเนินชีวิตแบบ
ประชาธิปไตย และช่วยให้นักเรียนพัฒนาแนวความคิดของตนด้วย

จรรยา คุนมี (Charoon Koonmee 1978 : 2686 - A) ได้ทำการวิจัย
เรื่อง " A Comparative Study of the Competencies of Prospective Secondary
Social Studies Teachers in the United States and Thailand "

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย และสหรัฐอเมริกา โดยแบ่งการเปรียบเทียบเป็นพวก ๆ ดังนี้

1. วิชาที่กำหนดให้เรียนตามหลักสูตร
2. บุคลิกภาพ
3. วิชาเฉพาะ
4. วิชาชีพ
5. การศึกษาทั่วไป

วิธีการวิจัย

เป็นการศึกษาในลักษณะการพรรณนาและวิเคราะห์เนื้อหา โดยผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารประกาศแถลงการณ์ต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทย และสหรัฐอเมริกา และนำมาเปรียบเทียบสมรรถภาพของครูสังคมศึกษาของไทยและสหรัฐอเมริกา

ผลการวิจัยพบว่า

1. จากข้อเขียนของประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาท่างก็เห็นว่าครูสังคมศึกษามีความรู้ทั่วไปอย่างกว้างขวาง ทั้งในด้านปรัชญา วรรณคดี คณิตศาสตร์ ศิลปะ วิทยาศาสตร์และทักษะในการติดต่อกับชุมชน
2. จากข้อเขียนของสหรัฐอเมริกาได้เสนอการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาจากแบบแบ่งแยกวิชามาเป็นการรวมเอาเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ทางด้านสังคมศาสตร์มารวมเข้าด้วยกัน แต่ในประเทศไทยขณะนี้ยังไม่ได้กล่าวถึงการรวมวิชาหรือการฝึกสมรรถภาพครูสังคมศึกษา
3. การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และการฝึกสมรรถภาพพื้นฐานซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งแต่ในประเทศไทยมิได้กล่าวถึง
4. เอกสารต่าง ๆ ของไทยมักจะเน้นด้านบุคลิกภาพของครูเป็นสิ่งสำคัญ มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่กล่าวถึงสมรรถภาพของครูในด้านวิชาการและด้านวิชาชีพ ซึ่งใน

สองค่านี้นี้สหรัฐอเมริกาเห็นว่า เป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับครูสังคมศึกษา

5. จุดที่นำมาพิจารณาเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในด้านเนื้อหาวิชาระหว่างความคาดหวังในวิชาชีพของอเมริกา 3 ประเด็นคือ

5.1 ครูสังคมศึกษาควรมีความรู้เกี่ยวกับสังคมศาสตร์อย่างลึกซึ้ง

5.2 ครูสังคมศึกษาควรมีได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับวิชาการสอนแบบ

บูรณาการ

5.3 ครูสังคมศึกษาควรมีได้รับการฝึกอบรมวิชาการสอนแบบบรรยาย

อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงสมรรถภาพซึ่งครูสังคมศึกษาควรมีดังนี้

1. มีประสบการณ์ในการวิจัย
2. มีความสามารถในการเข้าถึงปัญหา และค่านิยมที่ขัดแย้ง
3. มีความรู้พื้นฐานกว้าง ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรม มนุษย์ และสังคม
4. มีความคิดรวบยอดทางสังคมศาสตร์
5. มีความคล่องตัวในการสอนสังคมศึกษาค้นคว้าวิธีที่ถูกต้อง
6. มีความสามารถในการชี้แนะทาง และกระตุ้นให้กำลังใจนักเรียนอย่าง

มีประสิทธิภาพ

7. มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร
8. มีความรู้ทางด้านทฤษฎีการเรียนรู้ และนำมาประยุกต์ใช้ได้
9. มีความสามารถใช้เทคนิคในการวัด และประเมินผลได้

ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า ครูสังคมศึกษาที่มีสมรรถภาพนั้น จะต้องมีความรู้ดีในเนื้อหา วิชาการที่สอน สามารถนำเอาความรู้จากสิ่งแวดล้อมมาสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาที่สอนได้ มีความเข้าใจที่จะพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ มีความสามารถที่จะใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน สามารถที่จะทำให้ผู้เรียนปรับตัวเอง ให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

แต่เนื่องจากสภาพการในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แม้แต่หลักสูตร
 สังคมศึกษาในปัจจุบันก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป
 เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาก็มีขอบเขตกว้างขวางขึ้นกว่าเดิม จนครูสังคมศึกษาไม่สามารถจะ
 ถ่ายทอดทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่ผู้เรียนได้อย่างละเอียดครบถ้วนในเวลาจำกัดได้ ครูสังคม
 ศึกษาที่มีสมรรถภาพในปัจจุบันจึงเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ชี้แนะเท่านั้นในเรื่องนี้

พินุลศรี วาสนสมสิทธิ์ (2526: 51-81) ได้เสนอแนะว่า การสอนสังคมศึกษาที่จะ
 เรียกได้ว่ามีสมรรถภาพดีนั้นไม่ควรนำความรู้มาถ่ายทอดให้นักเรียน และกำหนดให้
 นักเรียนเป็นผู้รับเพียงฝ่ายเดียว การสอนสังคมศึกษาควรเน้นที่ความสำคัญของวิธีการ
 การแสวงหาความรู้ วิธีค้นคว้า การใช้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจและแก้ปัญหา
 อย่างมีเหตุผล ควรเน้นความสำคัญของการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การแสวงหา
 ความรู้อย่างไม่หยุดยั้ง ทั้งนี้เพราะความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้นักเรียนสามารถหา
 ความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งวิชาการต่าง ๆ เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคม สื่อมวลชน
 ทุกชนิด ต่างเป็นแหล่งความรู้ที่เสนอความรู้ และแนวคิดทั้งในเชิงบวกและเชิงลบได้
 อย่างไม่จำกัดขอบเขต ต่างจากการถ่ายทอดความรู้ในห้องเรียนถูกจำกัดด้วยเวลาด้วย
 เหตุผลดังกล่าวแล้วการสอนสังคมศึกษาที่มีสมรรถภาพในปัจจุบัน เน้นความสำคัญที่การ
 พัฒนาทักษะมากกว่าการให้ความรู้เพียงประการเดียว ความรู้ซึ่งเคยเป็นจุดหมาย
 ปลายทางของการสอนได้เปลี่ยนบทบาทมาเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ การสอนบรรลุจุดหมาย
 ปลายทาง

การพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของพลเมืองดี ซึ่งครูสังคมศึกษาคควร
 พัฒนาให้แก่ผู้เรียนดังนี้

1. การพัฒนาทักษะทางวิชาการ (Academic Skills) คือทักษะใน
 การเรียน (Work Study Skills) ทักษะในการคิด (Thinking-Skills)
 ทักษะในการเรียน (Work-Study Skills) ได้แก่ ความสามารถในการอ่าน
 การตีความ การสรุปข้อสังเขป การอ่านแผนที่ การตีความแผนที่และกราฟ การ
 สร้างแผนภูมิ การใช้วัสดุอ้างอิงและแหล่งความรู้ต่าง ๆ ตลอดจนความสามารถใน
 การแสวงหาความรู้

ทักษะในการคิด (Thinking Skills) ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสรุป
แนวคิดจากเรื่องที่ได้เรียนไป สรุปกฎเกณฑ์จากข้อมูล การแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล และ
ประยุกต์ใช้ต่อหลักเกณฑ์ หรือสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้

2. ทักษะทางสังคม (Social Skills) ได้แก่

-ทักษะทางกระบวนการกลุ่ม (group-process skills) คือ
ความสามารถในการมีส่วนร่วมทำงานในกลุ่ม สามารถแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์
สรุคอันเป็นวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

-ทักษะในการดำเนินชีวิตในสังคม (social living skills)
เป็นความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดี ปฏิบัติตนอย่างมีความรับผิดชอบ มี
มารยาทเป็นที่ยอมรับของสังคม เคารพระเบียบของชุมชน มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นตลอดจน
การวางแผนงานร่วมกับผู้อื่นได้

ทักษะทั้งสองอย่างนี้ครูควรสอดแทรกในทุกบทเรียน ทุกโอกาส หรืออาจจะ
สอนทักษะทั้งสองนี้ให้สัมพันธ์กัน ครูควรกำหนดวัตถุประสงค์ให้แน่ชัดว่าจะฝึกทักษะใด
ก็จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์นั้น ควรมีการประเมินผล
โดยสังเกตจากการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้เรียนทุกครั้งที่สอนจบ

นอกจากนี้การสอนสังคมศึกษาในปัจจุบันจะต้องเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้
เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เหมาะที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข
รู้จักใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ประกอบการตัดสินใจ เลือกแนวทางที่ถูกต้องสำหรับตนและ
ผู้อื่น

ฉะนั้นการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบันจึงมุ่งหมายให้ผู้เรียน "คิดเป็น" โดย
สามารถนำเอาข้อเท็จจริงที่รับรู้มาประกอบกับประสบการณ์เดิม หรือประสบการณ์ใหม่
แล้วสามารถสรุปเป็นแนวคิด หรือ มโนคติ (Concept) ได้ ลาวัญญ์ วิทยาพิทักษ์กุล
(2526: 12-18) ได้สรุปความหมายของ มโนคติ (Concept) ในวิชาสังคมศึกษา
ไว้ว่า หมายถึง มโนคติที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และพฤติกรรมของมนุษย์ให้สัมพันธ์
เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ และทางสังคม ซึ่งอาจจะเป็นมโนคติเบื้องต้น

หรือ โน้มติหลัก (Basic or Key Concept) จากสังคศาสตร์แขนงใดแขนงหนึ่ง หรือหลายแขนง เป็น โน้มติที่มีลักษณะรวมวิชาในสาขาสังคศาสตร์ (Interdisciplinary Concept)

การสอนให้ผู้เรียน เกิด โน้มติ (Concept) นั้นจะต้องอาศัยทั้งประสบการณ์เดิม และประสบการณ์ใหม่ของผู้เรียน โดยผู้เรียนมีโอกาสนพบหรือเกิดการ เรียนรู้ด้วยตนเอง ครูผู้สอน เป็น เพียงผู้ช่วยเหลือวางแผนจัดประสบการณ์ให้แกผู้เรียน ตาม ขบวนการพัฒนา โน้มติ บทบาทของครูจึงมิใช่การบอกเล่า หรือการบอกความรู้ให้แกผู้เรียน แต่ช่วยให้ผู้เรียน ได้ค้นพบและเกิด โน้มติ ได้อย่างเหมาะสม

มโนคติในวิชาสังคศึกษาจะพัฒนาได้ก็ในสถานการณ์ที่เป็นปัญหา ครูอาจจะใช้ปัญหาในการนำไปสู่การสรุป โน้มติ ได้ วิธีการสอนที่จะนำไปสู่การเกิด โน้มติ ได้ เช่น การเรียนการสอนแบบสืบสอย การเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา การเรียนการสอนด้วยวิธีเชิงประวัติศาสตร์ การเรียนการสอนแบบสถานการณ์จำลอง การเรียนการสอนแบบการสอนเป็นกลุ่มย่อย การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน เกิด โน้มติ ได้ นั้นครูต้องมีการวางแผนการสอนเป็นอย่างดี กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ จัดลำดับเนื้อหา เลือกสื่อการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

การสอนสังคศึกษาเพื่อพัฒนา โน้มติ ในระดับมัธยมศึกษาของไทยนั้นนับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า แต่ครูส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก จึงควรเสริมสมรรถภาพครูสังคศึกษาให้มีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา โน้มติ ในวิชาสังคศึกษาอัน เป็นความมุ่งหมายหลักของการเรียนการสอนสังคศึกษาแนวใหม่ และเป็นพื้นฐานที่จะให้ผู้เรียน รู้จักการคิดเป็น รู้จักตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล ทั้งยังสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมกับที่เป็นพลเมืองที่มีสมรรถภาพในระบอบประชาธิปไตย

ปัญหาที่เป็นแรงผลักดันให้ครูสังคศึกษาต้องการเสริมสมรรถภาพทางการสอน

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ครูสังคศึกษาในปัจจุบันเกิดปัญหาด้านการเรียนการสอนมากขึ้น เพราะไม่สามารถจะสอนสังคศึกษาได้ตามจุดประสงค์

การเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาได้ และไม่สามารถจะบูรณาการ เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาให้ครูเรียนเรียนได้ครบถ้วนตามกำหนดของหลักสูตร ทั้งนี้เพราะครูขาดทักษะที่จะนำวิธีการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่มาใช้ ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนการไหล่ส่อประกอบการสอน การวัดและประเมินผลให้ครอบคลุมเนื้อหาที่วางไว้ ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่นักการศึกษาได้ทำการวิจัยไว้หลายท่าน เช่น

สุนีย์ วิงวอน (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" เพื่อศึกษาปัญหาของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูสังคมศึกษา 240 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของเขตการศึกษา 6 จำนวน 80 แห่ง โดยวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่ามัธยัม เลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าครูสังคมศึกษาควรปรับปรุงวิธีการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ เพื่อจะทำให้การวัดผลครอบคลุมพฤติกรรมและเนื้อหาตามที่ต้องการมากขึ้น และครูสังคมศึกษาควรประชุมปรึกษากันในเรื่องการวัดและประเมินผล การทำโครงการสอน การวิเคราะห์หลักสูตร การสร้างข้อสอบ

พรรณเพ็ญ ทนกล้า (2523 : 87) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลความรู้เรื่องระเบียบการวัดผล การสร้างข้อสอบ วิธีดำเนินการวัดผล และการตัดสินผลการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของครูสังคมศึกษา และเพื่อสำรวจความต้องการการदानความช่วยเหลือของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูสังคมศึกษา จำนวน 208 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 45 แห่ง โดยการวิเคราะห์หาค่าร้อยละ เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในเรื่องสภาพการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา การวัดผล การสร้างข้อสอบ และความต้องการเกี่ยวกับการวัดประเมินผลของครูสังคมศึกษา ซึ่งปรากฏผลว่า ครูสังคมศึกษาต้องการความช่วยเหลือ

โดยการให้กระทรวงศึกษาธิการจัดหาคู่มือและอุปกรณ์การเรียนการวัดและประเมินผลแจกครูอย่างทั่วถึง และยังต้องการให้กรมวิชาการจัดทำคลังข้อสอบ และข้อสอบมาตรฐานของวิชาสังคมศึกษาให้ครูยืมใช้

วิชัย จันทรเทพา (2524: 135-143) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ทั่วประเทศและเพื่อเปรียบเทียบปัญหา การปฏิบัติงานของครูสังคมศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยครูสังคมศึกษาจำนวน 615 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยหาการอยละ ความถี่เฉลยคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที ผลการวิจัย ปรากฏว่า ปัญหาที่สำคัญคือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่ เนื้อหาวิชายากและกว้างเกินไป
2. ขาดทักษะในการใช้แหล่งวิทยาการและแสดงความคิดเห็นวิเคราะห์วิจารณ์ในการเรียนสังคมศึกษา
3. ขาดแคลนคู่มือครู สื่อการสอน ตำรา เอกสารต่าง ๆ
4. ครูขาดทักษะและความรู้ในการใช้เทคนิคการสอนแบบใหม่ ๆ

ปรานค์สุวรรณ อคิตโต (2524: 111-115) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 2521" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์วิชาสังคมศึกษาเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเรื่องจุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษา กระบวนการเรียนการสอนสังคมศึกษา วัสดุอุปกรณ์การสอนสังคมศึกษา การวัดและประเมินผล เพื่อหาข้อบกพร่อง และขอเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใหม่ประสิทธิภาพ ประชากรในการวิจัยคือ ครูสังคมศึกษา 132 คน ผู้บริหาร

การศึกษาจำนวน 80 คน ศึกษาในเทศกทุกเขต จำนวน 40 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ หาค่ามัธยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าที (t - test) ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูสังคมนาศึกษาต้องการความรู้เพิ่มเติมในวิชาสังคมนาศึกษา เพื่อสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และมีความเห็นว่าควรจัดให้มีการอบรมทางวิชาการ และกรณีเทศการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมนาศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 แก่ครูสังคมนาศึกษาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

วิลาวัลย์ จำบุญโรจน์ (2526 : 112-118) โค้ทำงานวิจัยเรื่อง "ปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศวิชาสังคมนาศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาในการนิเทศวิชาสังคมนาศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูสังคมนาศึกษาและศึกษานิเทศกสายสังคมนาศึกษาเกี่ยวกับปัญหาในการนิเทศวิชาสังคมนาศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือผู้บริหารโรงเรียน 80 คน ครูสังคมนาศึกษา 80 คน ศึกษานิเทศกสายสังคมนาศึกษาทั้งหมดจำนวน 25 คน รวมทั้งสิ้น 185 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ หาค่ามัธยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์หาความแปรปรวนทางเดียว ปรากฏว่าปัญหาในด้านการเรียนการสอนคืออุปกรณ์การสอนมีไม่เพียงพอ ครูไม่มีโอกาสได้ดูการสาธิตการสอนที่ดี ครูขาดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอนแม้ได้รับการนิเทศแล้ว และศึกษานิเทศกไม่มีเวลาให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครูเท่าที่ควร

จากผลงานวิจัยที่ยกมากล่าวข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นชัดว่าปัญหาสำคัญที่ครูสังคมนาศึกษาเผชิญหน้าอยู่ในช่วงทศวรรษนี้ ได้แก่ การที่ครูประจำการซึ่งสำเร็จจากสถาบันฝึกหัดครู หรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ มาเป็นเวลานานส่วนมากยังไม่ได้รับการส่งเสริมหรือพัฒนาคุณภาพในเรื่องการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นการมีโอกาสเข้าร่วมประชุมทางวิชาการ การอบรม การสัมมนา หรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม และเทคโนโลยี ซึ่งเขามามีบทบาทอย่างมากในการจัดการศึกษา ปัจจุบันนี้ปรากฏว่าสถาบันการ

ฝึกหัดครูไคนำนวัตกรรมทางการศึกษาเข้ามาใช้ในการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง แต่ครูประจำการส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการบริการทำนองเดียวกันนั้น นับว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ครูประจำการไม่เข้าใจบทบาทของนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และไม่สามารถจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ ซึ่งอาจจะเป็นผลทำให้ครูประจำการคิดว่าการสอนแผนใหม่เป็นภาระมากเกินไปและคิดว่าการสอนแบบ เกาส์และทวักและงายกวา

เพื่อให้การจัดและการดำเนินการ เสริมสมรรถภาพแก่ครูบรรลุผลสมดังความต้องการของครูอย่างแท้จริงควรจะได้มีการศึกษาถึงความต้องการของครูเสียก่อน จากผลการวิจัยของนักการศึกษาหลายท่านได้พบ และปรากฏเห็นชัดว่าครูทั้งระดับประถมศึกษา และมีธยมศึกษาต่างก็ต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือในการ เสริมสมรรถภาพทางการสอนในค่านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

บุญทัน เฒ่าเจริญ (2521: 90-97) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาและความต้องการของครูองค์การบริหารส่วนจังหวัด เชียงรายและพะเยาที่สัมพันธ์กับการปรับปรุงหลักสูตร และการให้บริการของวิทยาลัยครู เชียงราย แก่ครูประจำการ" งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของครูองค์การบริหารส่วนจังหวัด เชียงราย และพะเยาที่สัมพันธ์กับความคิดเห็นของอาจารย์วิทยาลัยครู เชียงรายในการปรับปรุงหลักสูตรวิทยาลัยครู และการให้บริการแก่ครูประจำการของวิทยาลัยครู เชียงราย และศึกษาเปรียบเทียบปัญหาและความต้องการในค่านบริหาร ค่านวิชาการ ของครูองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่มีวุฒิครู อายุราชการต่างกัน ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูองค์การบริหารส่วนจังหวัด เชียงราย และพะเยา 533 คน อาจารย์ในวิทยาลัยครู 46 คน รวม 579 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การอยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วย F-test และทดสอบความแตกต่างระหว่างคู่ ด้วย Studentized Range และ q-statistic เพื่อทดสอบเป็นรายคู่ ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูองค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องการให้หลักสูตรวิทยาลัยครู เข้ากับสภาพท้องถิ่นในระดับมาก และครูมีปัญหาค่านอุปกรณ์การสอน ขาดการนิเทศ ต้องการให้มีหน่วยงานผลิตอุปกรณ์การสอนแจกหรือจำหน่ายในราคาถูก ต้องการคู่มือครู การจัด

สัมมนาอบรมการทำอุปกรณ์ วิธีการสอน ครูองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีวุฒิต่างกัน มีความต้องการทางวิชาการไม่แตกต่างกัน ครูมีอายุราชการน้อยมีความต้องการทาง วิชาการมากกว่าครูที่มีอายุราชการมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในระดับ .05 ครูปริญญามีปัญหาด้านการสอนมากกว่าครูที่ระดับต่ำกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ครูที่มีอายุราชการต่างกันมีปัญหาด้านการสอนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

กษมา สารสมุท (2524 : 74-76) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาและ ความต้องการ เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย" มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสมรรถภาพด้านการสอน ปัญหาและความ ต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนของครูประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย สมรรถภาพด้านการสอนที่จะศึกษาประกอบด้วย ด้านการเตรียมการสอน การกำหนด วัตถุประสงค์ของ การสอน การเลือกวิธีเทคนิคการสอน การผลิตและ การใช้สื่อการสอน การวัด-ประเมินผล การส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยัง ครูที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษา ปีที่ 1-3 ของโรงเรียนในจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัย ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน เลขคณิต วิเคราะห์หาค่าความแปรปรวน ทางเคียว และทดสอบความแตกต่างแต่ละคู่ด้วยค่า ผลการวิจัยปรากฏว่า สมรรถภาพ ทางการสอนส่วนใหญ่เป็นรายคนอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นการกำหนดวัตถุประสงค์ ของการสอนกับการเลือกวิธีการ และเทคนิคการสอนอยู่ในระดับต่ำหรือค่อนข้างมีปัญหา สรุปผลการวิจัยได้ว่า ครูประถมศึกษาในจังหวัดเชียงรายค่อนข้างมีปัญหาเกี่ยวกับ สมรรถภาพ ด้านการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน การเลือกวิธีสอน และเทคนิคการสอน

ปทีป เมฆาคณวุฒิ (2525 : 128-133) ได้ทำการวิจัยเรื่องความต้องการ และการความสามารถของครูที่จบจากคณะครุศาสตร์ 2525" เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของครูและครูใหญ่ในการประเมินความสามารถ และความต้องการของครู โดยจำแนกตามสถาบันที่จบการศึกษาสถานที่ทำงาน ระดับชั้นที่สอน และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดอันดับความสำคัญของสมรรถภาพที่เป็นความสามารถ และ ความต้องการของครู ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูที่จบจากคณะครุศาสตร์ หรือคณะศึกษา

ศาสตร์ของมหาวิทยาลัยส่วนกลาง สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และในโรงเรียนสังกัดต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครครบ 1 ปี และครูใหญ่ของโรงเรียน จำนวนประชากรทั้งหมด 348 คน ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์โดยใช้ค่า T-test และ F-test และความสัมพันธ์ของการจัดอันดับ

ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด (กทม.) และกรมสามัญศึกษามีความสามารถ และความต้องการสมรรถภาพคนต่าง ๆ สูงกว่าครูที่สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และครูที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาที่มีความสามารถและความต้องการสมรรถภาพบางอย่างแตกต่างจากครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สำหรับความสามารถของครูที่จบจากสถาบันต่าง ๆ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ในการจัดอันดับความสำคัญของสมรรถภาพที่เป็นความสามารถ และความต้องการของครู และครูใหญ่มีความคิดสอดคล้องกันมาก ($Rho = .70$, $Rho = .80$) ในด้านความต้องการของครูเกี่ยวกับสมรรถภาพต่าง ๆ ส่วนมากได้รับการพัฒนาจากโรงเรียนที่ทำงาน ($Rho = .06$) และความสามารถที่ได้รับจากสถาบันที่จบการศึกษาไม่ตรงกับสมรรถภาพที่ครูต้องการ ($Rho = .41$)

จากผลการวิจัยต่าง ๆ ของนิสิต นักศึกษา และอาจารย์ในมหาวิทยาลัยในประเทศไทยที่โคจรมาถึงข้างต้นนี้ ทางมีความเห็นตรงกันว่าสมรรถภาพครูเป็นสิ่งสำคัญ ควรจะได้รับการส่งเสริมและสมรรถภาพที่จำเป็นที่สุดสำหรับครูคือ สมรรถภาพด้านการสอนและความรู้ในเนื้อหาวิชามากเป็นอันดับแรก ฉะนั้นผลการวิจัยเหล่านี้จะเป็นแนวทางให้สถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และการใช้ครู ควรคำนึงใหม่มากที่สุดพร้อมทั้งควรจัดปรับปรุงสมรรถภาพให้ตรงจุดโดยบรรจุการฝึกสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ ให้แก่นักศึกษาไว้ในหลักสูตร และจัดเก็บเป็นคะแนนสำหรับผู้เรียนด้วย ทั้งนี้เพราะผลการวิจัยปรากฏว่าความรู้ความสามารถจากสถาบันไม่ตรงกับสภาพที่ครูต้องการ สิ่งทีขณะนี้ควรทำมากที่สุดคือการเสริมสมรรถภาพครูประจำการ ตลอดเวลาที่ครูปฏิบัติหน้าที่เพื่อครูจะได้ทันต่อเหตุการณ์ ขาวสาร เทคโนโลยีใหม่ ๆ และสภาพเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

วิธีการ เสริมสมรรถภาพทางการสอนของครูทั่วไปและครูสังคมศึกษา

การเสริมสมรรถภาพของครูประจำการจะได้ผลสมการมุ่งหมาย ก็ต่อเมื่อครูเล็งเห็นถึงความสำคัญ และเกิดความต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือก่อน แล้วแสดงใหญ่เกี่ยวกับการพัฒนาครูไ้ทราบ ปัญหาและความต้องการนั้น เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกสรรวิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะของปัญหา และความตองการนั้น ๆ ผลงานวิจัยดังกล่าวแล้วข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่าถึงเวลาแล้วที่ครูควรได้รับการเสริมสมรรถภาพทางการสอนอย่างจริงจัง ยิ่งขึ้นกว่าเดิมและการเสริมสมรรถภาพของครูควรกระทำอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องตลอดชีวิตของการเป็นครู หลักการเสริมสมรรถภาพอย่างต่อเนื่องนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ประเทศต่าง ๆ ได้แสวงหาวิธีการเสริมสมรรถภาพให้แก่ครูของตนอย่างเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของแต่ละสังคมสำหรับในประเทศไทยนั้นการเสริมสมรรถภาพครูได้กระทำทั้งในสถาบันฝึกหัดครูต่าง ๆ และในสถาบันที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมครูประจำการ มีการปรับปรุงหลักสูตรสถาบันฝึกหัดครูให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและการเมือง จัดให้นิสิตได้มีประสบการณ์ตรง และการจัดอบรมครูประจำการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เปิดโอกาสให้ครูประจำการได้มีโอกาสได้ศึกษาเพิ่มเติมในวิชาที่ตนสนใจ แต่การจัดเหล่านี้ยังไม่เพียงพอที่จะพัฒนาให้ครูมีสมรรถภาพสูงได้อย่างทั่วถึง จากปัญหาที่ปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) หน้า 109 ปรากฏว่า สถาบันฝึกหัดครูยังผลิตครูที่มีคุณภาพในระดับต่ำ โดยเฉพาะพื้นฐานความรู้ในวิชาที่สอน สมรรถภาพทางการสอนมีคุณภาพในระดับต่ำ ฉะนั้นจึงได้มีหน่วยงานที่เป็นผู้นำด้านการผลิตครู และส่งเสริมสมรรถภาพครู เช่น คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และวิทยาลัยครูทั่วประเทศได้จัดให้มีโครงการประสบการณ์วิชาชีพแก่นิสิตและนักศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อเตรียมผลิตครูให้มีสมรรถภาพทางวิชาการและด้านอื่น ๆ อย่างมีมาตรฐาน คณะครุศาสตร์ในฐานะผู้นำสถาบันฝึกหัดครูในการพัฒนาคิดค้น และหารูปแบบการผลิตครูให้มีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพสังคมไทยได้พัฒนาหลักสูตรฝึกหัดครู การเสริมสร้างสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูให้ครอบคลุมงานสอน งานแนะแนว งานกิจการนักเรียน งานบริหาร งานพัฒนา โดยจัดเตรียมนิสิตทั้งในระยะก่อนออกฝึกสอน และการสรรหาวิธีการนิเทศการสอน การจัดการฝึกสอน การวัดและประเมินผลอย่าง

ต่อเนื่อง เช่น การจัดประสบการณ์วิชาชีพในลักษณะการฝึกภาคสนาม (Clinical Experience) โดยให้สัปดาห์สุดท้ายของจริงตั้งแต่ปีที่ 1 สะสมต่อเนื่องไปจนถึงปีที่ 4 ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพครูใหม่สมรรถภาพสูงขึ้น (คณะกรรมการดำเนินงานประสบการณ์วิชาชีพคณะครุศาสตร์ ปีการศึกษา 2525-2526 : 1-9)

นอกจากนี้คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยยังได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดสัมมนาทางวิชาการและอื่น ๆ หมุนเวียนกันเป็นประจำตลอดปีเพื่อครูจะได้มีโอกาสเสริมสมรรถภาพอย่างต่อเนื่องและทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2522 : 85-86) ได้กล่าวถึงการเสริมสมรรถภาพทางการสอนแก่ครูประจำการว่าทำได้หลายประการ เช่น พิจารณาถึงโรงเรียนที่อยู่รอบ ๆ สถาบันฝึกหัดครู รวมทั้งจัดตั้งศูนย์บริการทางการศึกษาแก่ครู (Teaching Center) โดยการดำเนินงานระหว่างวิทยาลัยครูกับกลุ่มโรงเรียนต่าง ๆ โดยมีหลักการคือการส่งเสริมครูตลอดชีวิต (Life Long Teacher Education) ศูนย์บริการเหล่านี้จะเป็นแหล่งรวมของผู้เชี่ยวชาญด้านความรู้ ด้านบริการชาวสาร การศึกษาแก่ครู เพื่อช่วยในบรรดาครูทั้งหลายในกลุ่มโรงเรียนเหล่านี้มาเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมให้ครูได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน คิดค้นวิธีการสอนใหม่ ๆ มาเผยแพร่ที่ศูนย์เพื่อให้ครูทราบ และทดลองนำไปใช้ส่งนิตินมาสังเกตการสอนของครูประจำการ วิทยาลัยครูต่าง ๆ อาจจะไม่ทำการเปิดสอนวิธีการสอนต่าง ๆ ในศูนย์นี้ ทั้งอาจารย์จากสถาบันฝึกหัดครู และครูประจำการจะได้ประโยชน์มากขึ้น พร้อมกันนี้นิตินก็จะได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติควบคู่กันไป การฝึกสมรรถภาพครูนั้นต้องคำนึงถึง ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ พฤติกรรม และเจตคติของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

สำหรับการเสริมสมรรถภาพทางการสอนแก่ครูในต่างประเทศนั้น อารมณ์ชาติบุรุษ (2522 : 90-93) ได้แปลหนังสือเกี่ยวกับการศึกษาในโซเวียต (Soviet Education) ของไนเจล กรานท์ (Nigel Grant) ซึ่งกล่าวถึงการเสริมสมรรถภาพครูใหม่ประสิทธิภาพไว้วา สหภาพโซเวียตได้เริ่มจัดทำตั้งแต่ปี ค.ศ. 1938 โดยจัดเป็นสถาบันพัฒนาวิทยฐานะ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้คำแนะนำแก่ครูที่ต้องการ

ฝึกอบรม ปัจจุบันนี้มีศูนย์กลางฟื้นฟูความรู้ที่มอสโก มีสาขาคั้งอยู่ที่ทุกตำบลในเมืองใหญ่ ๆ มีสถาบันพัฒนาวิทยฐานะทั่วประเทศ สถาบันนี้ช่วยให้ครูก้าวทันต่อวิชาการใหม่ ๆ ทั้งในด้านเนื้อหาและระเบียบวิธีสอน สถาบันนี้จะจัดการอบรมสัปดาห์ละ 1 วัน เพื่อให้ครูได้รับอนุญาตจากโรงเรียนไปเข้าอบรม และมีหลักสูตรทบทวนอย่างน้อย 1 ครั้งทุก ๆ 5 ปี ไม่มีการบังคับให้เข้าอบรมเพราะสถาบันมีสถานที่ไม่เพียงพอ นอกจากนี้สถาบันได้จัดหลักสูตรพิเศษสั้น ๆ อบรมเต็มเวลา ผู้เข้าอบรมต้องจ่ายค่าอบรม หลักสูตรที่จัดจะเกี่ยวกับปัญหาเฉพาะเรื่อง และเปิดโอกาสให้ผู้สนใจสมัครเข้าอบรมนอกจากจะแนะนำเกี่ยวกับระเบียบวิธีสอนแล้วสถาบันยังจัดเป็น เฉพาะภาควิชา 19 ภาควิชา เช่น ภาควิชาการสอนระดับประถมศึกษา ภาควิชาเฉพาะ ศึกษาวิชาหลักสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอน นอกจากนี้ยังมีภาควิชาการศึกษา ภาคหลักสูตรพิเศษ ห้องสมุด ภาพยนตร์การศึกษา ห้องฝึกงาน ห้องปฏิบัติการซึ่งจะเข้าไปทดลองวิธีการสอนด้วยตนเอง สถาบันยังได้ผลิตหนังสือเล่มเล็ก ๆ ว่าด้วยระเบียบวิธีสอนและปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน สำหรับสถาบันฝึกหัดครูได้จัดหลักสูตรฟื้นฟูความรู้ให้แก่ครูประจำการ ครูจะได้รับอนุญาตจากโรงเรียนให้เข้าศึกษาการสอนในวิชาเฉพาะของตน

พิจา สันชวานนท์ (2523 : 18-25) ได้เล่าถึงวิธีการเสริมสมรรถภาพทางการสอนของครูในประเทศออสเตรเลียว่า ได้มีการดำเนินงานทั้งในระดับที่นักศึกษา กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันฝึกหัดครู และในระดับที่ออกมาเป็นครูโดยสมบูรณ์แล้วในระดับที่เป็นนักศึกษานั้นได้จัดให้มี ศูนย์บริการเทคโนโลยี (Resource Center) เพื่อสนองความต้องการการเตรียมนักศึกษาครูใหม่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ครูอย่างมีประสิทธิภาพ ศูนย์นี้จะช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้หลักสูตร และวิธีการในเชิงปฏิบัติ ศูนย์ประกอบด้วยห้องสมุดที่มีหนังสือและอุปกรณ์การสอนทั้งที่เป็นชุด และอุปกรณ์เดี่ยว สื่อการสอนนันทาชนิดเพื่อให้มีใช้ได้เช่น เคื่องกับห้องสมุด มีห้องเตรียมการสอนซึ่งจัดไว้เพื่อเตรียมการสอนเท่านั้น มีสถานที่ที่แสดงสื่อการสอนเป็น เรื่อง ๆ ไป ศูนย์นี้เป็นประโยชน์มากสำหรับนักศึกษาและครู

สำหรับการสนับสนุนแก่ครูประจำการนั้นมีทั้งให้ความรู้เป็นรายวิชาหรือเฉพาะเรื่อง และแบบที่จัดให้เรียนเพื่อเพิ่มวุฒิ การสนับสนุนทางวิชาการที่น่าสนใจคือ มี

ศูนย์การอ่าน (Reading Center) การที่ประเทศออสเตรเลีย เน้นความสำคัญของการอ่าน เพราะจากการวิจัยพบว่าการอ่านเป็นประตูสำคัญไปสู่การศึกษาตลอดชีวิต) การอ่านในทุกระดับวิชา การตั้งศูนย์การอ่านเพื่อจะสอนให้ครูทุกคนรู้จักเครื่องมือ การทดสอบ การใช้สื่อที่ถูกต้องและยังใช้เป็นแหล่งผลิตผู้เชี่ยวชาญในการอ่าน เพื่อช่วยครูตามโรงเรียนต่าง ๆ อีกด้วย

ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งนับว่าเป็นประเทศผู้นำทางการศึกษาของโลก ประเทศหนึ่งก็มีโคหุยกัยที่จะคิดค้นวิธีการใหม่ ๆ ที่จะพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอยู่เสมอ แต่ละรัฐต่างก็พยายามพัฒนาคุณภาพการศึกษาของตนให้เจริญก้าวหน้า วิธีการที่รัฐนิวยอร์กได้จัดการปรับปรุงและแสวงหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนให้ดีขึ้นคือ

1. การจัดสอนเป็นรายบุคคล
2. การส่งเสริมความเปลี่ยนแปลง ความคิดริเริ่มและความเจริญงอกงาม
ต่อเนื่อง
3. ทดลองใช้ระบบชั้นรวม
4. ครูร่วมมือกันสอน และจัดทำบทเรียนให้เห็นว่าแต่ละวิชา มีความสอดคล้อง และสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของเด็ก
5. พัฒนาคุณภาพของเด็ก
6. ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เช่น เป็นวิทยากร เป็นแหล่งวิทยากร เป็นห้องเรียน
7. จัดให้ครูช่วย
8. ในกรณีที่ภาษาที่บ้านของเด็กแตกต่างไปจากภาษาที่ใช้ในโรงเรียน ก็จัดให้มีการสอนด้วยภาษาเดิมของเด็กได้ด้วย (ลูร์สคักค์ หลาบมาลา 2525: 32-33)

นอกจากนี้ยังมีการจัดโครงการพัฒนาสมรรถภาพครู มีชื่อว่า The Corroll County Competency Based Teacher Certification Project (C B T) โครงการนี้ได้รับเงินอุดหนุนจากสถาบันการศึกษาของรัฐจอร์เจีย แผนนี้จัดขึ้นเพื่อ

จำแนกและวัดสมรรถภาพของครู พฤติกรรมของครู การประเมินผลการเรียนของเด็ก การจัดโครงการนี้ก็เพื่อพัฒนาสมรรถภาพครู เพราะครูเป็นบุคคลสำคัญ พฤติกรรมของครูมีผลต่อเด็กมาก (Homer Coker 1976: 54) นอกจากนี้ในรัฐเพนซิลวาเนีย (Pennsylvania State) ก็ได้มีงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินตัวครูผู้สอนโดยตัวเองเพื่อครูจะได้อรรถกพรองและนำมาแก้ไขเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของตนให้ดีขึ้น งานวิจัยนี้ชื่อ The Teacher Self-Evaluation Project: A Case Study ซึ่งเรียกชื่อย่อว่า (TSEP) โครงการนี้จะทดลองทำ 3 ปี เป็นโครงการของสถาบันศูนย์การศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย ถ้าโครงการนี้ประสบผลสำเร็จก็จะเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการประเมินตนเองขึ้น ครูรับรู้ในโครงการนี้และจะเป็นผลต่อการสอนของครูกว่า 3 ปีของโครงการนี้ได้ตรวจดูข้อเท็จจริงต่าง ๆ และสิ่งเกี่ยวเนื่องที่จะต้องจัดกิจกรรมสำคัญ ๆ เหล่านี้ รวมทั้งความต้องการการประเมินโดยครู การพัฒนาวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน การสังเกตการพัฒนาของผู้เรียนและจากรายงานของผู้ปกครอง พัฒนาขอบเขตของคำว่า "ครูดี" การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ การสอนให้เด็กคิดเป็น พัฒนาแบบประเมินตัวครูเองและการปฏิบัติอันเป็นประโยชน์ต่อตัวครู (John Michael 1978: 6072-A)

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการ เสริมสมรรถภาพทางการสอนในประเทศสหรัฐอเมริกาที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

เอเลน โรเมน คลาร์ค (Allen Romain Clark 1970: 2767-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Teacher Evaluation of Selected Methods of In-Service Education" เพื่อหาวิธีที่จะใช้ในการอบรมครูประจำการ เปรียบเทียบประสบการณ์ในการทำงานของครู และประเมินว่าวิธีการใดที่จะให้ผลสัมฤทธิ์ตรงเป้าหมายมากที่สุด ประชากรที่ใช้คือครูโรงเรียนรัฐบาลในรัฐโอคลาโฮมา (Oklahoma State) จำนวน 150 คน โดยส่งแบบสอบถามซึ่งเสนอวิธีการจัดอบรมครูประจำการ 17 วิธี และระบุวัตถุประสงค์ในการจัด 5 ข้อ การวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบหาค่าไคสแควร์ (Chi-Square test) ผู้วิจัยพบว่าครูประจำการที่มีประสบการณ์ต่างกันไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การประเมินผล

เพื่อเลือกวิธีการที่มีประสิทธิภาพนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ความสัมพันธ์ผกผันระหว่างขอบเขตของการใช้ และควมมีประสิทธิภาพของวิธีการสอน ควรมีการพิจารณาโปรแกรมการจัดอบรมครูประจำการว่าควรเริ่มต้นจากปัญหา และความต้องการของครู ควรมีการกำหนดเป้าหมายเฉพาะอย่างและจำเป็นต่อการวางแผนในการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพด้วย

มาร์วิน วอร์เรน ไลน์เบิร์ก (Marvin Warren Feinberg 1974: 3561-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Analysis of Guidelines for In-Service Teacher Education Practices in Selected School-Grades 5-9" มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพสูง (Highly Effective) โดยการจัดโครงการอบรมครูประจำการสำหรับครูที่สอนในระดับ 5-9 ในโรงเรียนในเขตเมืองหลวง (District of Columbia) จำนวน 204 โรงเรียน จากการเปรียบเทียบครูทั้งสองกลุ่ม ปรากฏว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และได้สรุปว่าผลจากปัจจัยหลาย ๆ อย่างที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างโรงเรียนในเกรด 5-9 พร้อมทั้งเสนอว่าสิ่งสำคัญที่จะทำให้ครูมีประสิทธิภาพสูง คือ การให้การอบรมฝึกปฏิบัติ และอื่น ๆ

ปัจจัย 11 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

1. การจัดโครงการ ควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับความต้องการของครูแต่ละคน
2. ควรมีการประเมินความต้องการ และความสนใจของครูเป็นรายบุคคล เพื่อนำไปพิจารณาสำหรับจัดในโอกาสต่อไป
3. ครูควรมีโอกาสร่วมกันในการวางแผน และเสนอวิธีการที่จะจัดโครงการส่งเสริมครูประจำการด้วย
4. กำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะในการจัดแต่ละครั้ง
5. การจัดอบรมแต่ละครั้งควรคำนึงถึงความเหมาะสม
6. ควรจัดบริการแนะแนว และวิทยากรที่จะใช้ในการจัดโครงการอบรม
7. การจัดส่งเสริมครูประจำการในเวลาพิเศษ มากกว่าในวันที่เปิดสอน

8. ควรจัดให้มีการบันทึกภาพในการอบรมครูประจำการ ในลักษณะการ
สอนแบบจุลภาค
9. ควรจัดให้มีการวัด และประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่วาง
ไว้
10. การจัดวางโครงการ ควรจัดให้เหมาะสมกับความต้องการที่จะนำ
ไปใช้ในการปฏิบัติจริง
11. โรงเรียนในเกรด 5-9 ควรจัดอบรมครูประจำการในเรื่องที่มีผล
เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาการเรียนการสอนของเด็กในโรงเรียน

เกร์ เอ็ม อิงเกอร์โซล (Gary M. Ingersoll 1976: 169-173)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Assessing Inservice Training Needs through Teacher Responses" มีความมุ่งหมายเพื่อสำรวจความต้องการของครู และเพื่อพัฒนาเครื่องมือที่เที่ยงตรง เชื่อถือได้และเหมาะสมของแต่ละโรงเรียนตามความต้องการของครู ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามจำนวน 43 ซอกกระทบ ซึ่งเกี่ยวกับทักษะในการสอนไปยังครูระดับประถมศึกษา จำนวน 364 คน ครูจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 187 คน ครูจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 188 คน ประชากรที่ใช้เป็นครูในรัฐต่าง ๆ 3 รัฐ คือ อิลลินอยส์ นิวยอร์ก อินเดียนา รวมทั้งสิ้น 745 คน แบบสอบถามนี้ผู้ตอบเลือกได้ 2 ประเด็น คือ ในด้านความต้องการของตัวเอง และความต้องการของครูผู้อื่นในความรู้สึกทั่ว ๆ ไป ผลการวิจัยปรากฏว่า ความต้องการของครูเอง และความต้องการในความรู้สึกของบุคคลอื่น ไม่แตกต่างกันแต่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันสูง ($r_{xy} = .96$) ซึ่งเป็นผลที่ค่อนข้างสมบูรณ์ที่สุด และความต้องการที่ครูระบุว่าส่วนใหญ่ต้องการมากที่สุดคือ การพัฒนาตัวนักเรียน (developing pupil self) และในด้านการสอนนักเรียนตามเอกลักษณ์ (individualizing instruction) ผู้วิจัยได้ขอเสนอแนะว่า การจัดอบรมครูประจำการต้องคำนึงถึงการรับรู้ และความต้องการที่แท้จริงของครู

1. การวิจัยครั้งนี้แสดงว่าครูต้องการด้านฝึกทักษะด้านการสอน เพื่อพัฒนา ความรู้ความเข้าใจของเด็ก และดูตามเอกลักษณ์ของเด็ก ให้เด็กพัฒนาตนเอง

2. ความแตกต่างของประสบการณ์ในการสอน และความแตกต่างระหว่าง ระดับชั้น (ประถมและมัธยม) ต้องการที่จะให้มีการอบรมครูประจำการในเรื่องต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน การให้การอบรมครูประจำการควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะการจัดอบรมในปัจจุบันส่วนใหญ่จะจัดเพื่อความนิยม ตามแนวโน้มของสังคม ความสะดวก ความพอใจของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยไม่คำนึงว่าความต้องการของครูแต่ละ คนไม่เหมือนกัน ควรจะดูว่าครูต้องการอะไร ไม่ควรจัดการอบรมแบบหวานทั่ว ๆ ไป ทำให้เกิดผลเสีย ไร้ประโยชน์ และไม่คุ้มค่า

เจอร์ราด โจเซฟ เคนเนดี (Gerard Joseph Kennedy 1978: 6070-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Competencies of Successful Teacher as Perceived by School Administrators in Connecticut and Teacher Educators at the University of Connecticut" เป็นที่ตกลงโดยทั่วไป ว่าครูที่มีคุณภาพที่สุด จึงควรได้รับอนุญาตให้สอนเขาชนได้ ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมี วัตถุประสงค์ เพื่อหาสมรรถภาพของครูด้านต่าง ๆ และสมรรถภาพเหล่านี้จะเป็นส่วน หนึ่งถึงความสำเร็จในการสอนของครู ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังผู้อำนวยการโรงเรียน มัธยมศึกษา ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา และนักการศึกษา จำนวน 276 คน ใน รัฐคอนเนกติกัต เป็นผู้ตัดสินใจในสมรรถภาพที่ทำให้ครูประสบความสำเร็จ โดยใช้เวลา สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวน

ผู้วิจัยได้เลือกตัวประกอบ (Factors) มาระดับละ 5 ตัว โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มประถมศึกษา 5 ตัวประกอบคือ

1. บุคลิกด้านการสอน (Teaching Personality)
2. อุดมการณ์ในอาชีพครู (Professionalism)
3. ความอยากรู้อยากเห็น (Inquisitiveness)

4. ความสามารถในการสอน (Teaching Ability)
5. เสียสละ (Dedication)

กลุ่มมัธยมศึกษา 5 ตัวประกอบคือ

1. บุคคลิกภาพในการสอน (Teaching Personnality)
2. อุทมการณ์ในอาชีพครู (Professionalism)
3. ความอยากรู้อยากเห็น (Inquisitiveness)
4. ความสามารถในการสอน (Teaching Ability)
5. ความเป็นผู้นำ (Leadership)

ผู้วิจัยสรุปว่า

1. ครูที่ประสบผลสำเร็จทั้งระดับประถมศึกษาและมีมัธยมศึกษาที่มีสมรรถภาพ
ตรงกัน
2. นักการศึกษา ครูใหญ่ มีความเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับสมรรถภาพซึ่ง
จำเป็นต่อความสำเร็จในการที่จะเป็นครู
3. ความคิดเห็นของนักการศึกษา ครูใหญ่ ผู้อำนวยการไม่แตกต่างกัน เมื่อ
นำความคิดเห็นมาเปรียบเทียบกัน

ทุกคนมีความเห็นว่าบุคคลิกภาพในการสอนของครูสำคัญมากสำหรับอาชีพครู
เคนเนดีกล่าวว่า การที่จะนำเอาองค์ประกอบทั้ง 10 ข้อนี้ไปฝึกสมรรถภาพให้กับนักศึกษา
บ้างเพื่อจะได้เป็นครูที่มีสมรรถภาพเมื่อออกมาประกอบอาชีพ และควรจะนำเอาสมรรถภาพ
เหล่านี้มาเป็นการตัดสินใจในการให้คะแนนของนักศึกษาด้วย

อับดุลราฮิม มาชิ อัล-กัมดี (Abdulrahim Mashi Al-Ghamdi 1983:
2967-A) ได้ทำวิจัยเรื่อง "The Proessional Development of In-
Service Teachers in Saudi Arabia : A Study of the Practice
and Needs"

งานวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อพิจารณาถึงผลที่มิต่อการพัฒนาการอบรมครู
ประจำการในซาอุดีอาระเบียและพยายามที่จะจำแนกความต้องการการอบรมครูประจำการ

ของครู เลือกขอบเขตของทักษะในการสอนและสมรรถภาพตามความรู้ของครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ งานวิจัยครั้งนี้ได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา จำนวน 373 คน ผู้บริหาร 73 คน และศึกษานิเทศก์ 29 คน แบบสอบถามมีจำนวน 48 ข้อ ซึ่งได้เลือกเฉพาะทักษะการสอนและสมรรถภาพของครู พอสรุปใจความใหญ่ ๆ ได้ 7 ประการคือ

1. การพัฒนาทัศนคติของเด็กร (Developing Pupil Self Concept)
2. การแก้ปัญหาในห้องเรียน (Handling Classroom Problems)
3. การวางแผนการสอน (Planning Instruction)
4. การพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง (Developing Personal Self)
5. การสอนเด็กตามเอกลักษณ์ (Individualized Instruction)
6. การจัดการบริหารชั้นเรียน (Managing Classroom)
7. การวัดและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ (Evaluating and Assessing Achievement)

จากการวิจัยพบว่า ครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ ในกรุงเทพฯ เห็นว่า ครูต้องการการอบรมครูประจำการในเรื่องทักษะการสอน และการให้ความรู้เจาะจงในเรื่องที่ตนจะสอน สิ่งที่ผู้ตอบทุกคนเห็นด้วยมากที่สุดคือ สมรรถภาพครูที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทัศนคติของเด็กร

วิธีการเสริมสมรรถภาพทางการสอนของครูสังคมศึกษา

อาชีพการสอนจะต้องเลือกบุคคลที่มีคุณภาพเข้ามาทำหน้าที่และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ครูสังคมศึกษาที่มีคุณภาพจึงควรมีการเสริมสมรรถภาพตั้งแต่ระยะการเตรียมครูสังคมศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ โดยการเตรียมโปรแกรมการเรียนการสอน และการคัดเลือกบุคคลที่มีคุณภาพเข้ามาศึกษา สำหรับในการจัดโปรแกรมการเรียนนั้นนอกจากจะเน้นในด้านเนื้อหาวิชาแล้วต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย เช่น ด้านบุคลิกภาพ ประสบการณ์ ทั้ง

นี้เพราะผู้ที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการ แต่ต้องประสบความล้มเหลวอย่างใหญ่หลวงในการสอนในห้องเรียนก็ได้ ควรจัดให้นักศึกษาที่มีประสบการณ์ตรง เน้นการสอนทักษะทางสังคมศึกษา เช่น ทักษะในการอ่าน ทักษะการสอนการตัดสินใจ ทักษะแผนที่

สำหรับในค่านครุประจำการนั้น ได้มีการจัดอบรมเพื่อ เสริมสมรรถภาพทางการสอนของครู แต่ในการจัดอบรมนั้นมีได้กำหนดตายตัวว่าหน่วยงานใดจะรับผิดชอบในการจัดโดยเฉพาะ ทั่วไปแล้วสถาบันต่าง ๆ ทั้งวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยต่างก็จัดเป็น โครงการ เฉพาะภาคฤดูร้อนขึ้น เช่น

1. การอบรมในค่านเนื้อหาวิชา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดอบรมเกี่ยวกับวิชาการ เมือง การปกครอง คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดอบรมเกี่ยวกับวิชากฎหมายทั่วไป หรือกฎหมายสำหรับประชาชน มหาวิทยาลัยมหิดล จัดอบรมเกี่ยวกับประชากรศึกษา เหล่านี้เป็นต้น ส่วนสถาบันทางการศึกษาจะจัดในรูปการส่งเสริมวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพ เช่น คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดอบรมเกี่ยวกับเทคนิคและการสอนวิชาพุทธศาสนาแนวใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดอบรมเกี่ยวกับการใช้แผนที่ การเขียนแผนที่ ฯลฯ

2. การประชุมสัมมนาครูสังคมศึกษา เพื่อจะได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3. จัดบริการ เสนอรายการหนังสือที่มีประโยชน์ เพื่อให้ครูผู้สนใจบอกรับเป็นสมาชิกหรือติดต่อขอหาได้สะดวกยิ่งขึ้น

4. จัดบริการห้องสมุดโรงเรียน หรือห้องสมุดของวิทยาลัยครู ให้เป็นแหล่งวิชาการแก่ครูสังคมศึกษาในแต่ละท้องถิ่นได้

5. จัดนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อช่วยเหลือครูสังคมศึกษาเป็นรายบุคคล หรือ เป็นกลุ่ม

เป็นที่น่าสังเกตว่าทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ มักจะเสนอแนวคิดและวิธีการเกี่ยวกับการเสริมสมรรถภาพของครูในสาขาวิชาต่าง ๆ ไว้ในส่วนรวม ฉะนั้นผลงานที่กล่าวถึงการเสริมสมรรถภาพครูสังคมศึกษาโดยตรงนั้น มีอยู่น้อยมาก

เท่าที่ผู้วิจัยสามารถค้นคว้ามาเป็นแนวทางของการวิจัยครั้งนี้ พอสรุปได้ดังนี้

ในด้านกำรส่งเสริมสมรรถภาพครูใหม่

ผู้ที่เริ่มประกอบอาชีพครูในระยะแรก ๆ มักประสบปัญหาต่าง ๆ ในการทำงาน ครูสังคมนักศึกษาใหม่ต้องการคำแนะนำ และการช่วยเหลือจากครูในสายวิชา วิธีการที่จะส่งเสริมสมรรถภาพครูสอนสังคมนักศึกษาใหม่จะทำได้ในลักษณะต่อไปนี้

1. ประมุขเทศครูใหม่ให้รู้ถึงระเบียบปฏิบัติ และการบริหารภายในโรงเรียน และภายในหมวด เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจเบื้องต้นในทางที่ดี
2. แนะนำให้ศึกษาหลักสูตรมัธยมศึกษา และหลักสูตรสังคมนักศึกษาให้เข้าใจถึงโครงสร้าง จุดประสงค์ ตลอดจนการวัด และประเมินผลการเรียนการสอน
3. แนะนำให้ศึกษาหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบวิชาสังคมนักศึกษา และคู่มือครูในระดับชั้นที่ได้รับมอบหมายให้ทำการสอนอย่างละเอียด และทำความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง
4. แนะนำวิธีทำโครงการสอน หรือแผนการสอนประจำบทเรียน และเตรียมการสอนให้พร้อมก่อนลงมือสอน
5. แนะนำให้ทราบถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ของหมวดสังคมนักศึกษาที่มีในโรงเรียน และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ที่สุด เช่น แผนที่ ลูกโลก แผนภูมิ หุ่นจำลอง และเครื่องมือทางเทคโนโลยี
6. แนะนำการสร้างอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับบทเรียน และการสร้างอุปกรณ์จากวัสดุเหลือใช้ และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น
7. แนะนำให้รู้จักแหล่งวิชาสำหรับค้นคว้าทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อนำมาประกอบการเรียนการสอน
8. แนะนำการขอทดสอบแบบปรนัยและอัตนัย และการมอบหมายงานให้นักเรียน เพื่อเป็นคะแนนเก็บ

9. แนะนำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในบทเรียนสังคมศึกษาให้ น่าสนใจ และสนับสนุนให้ใช้เทคนิคการสอนใหม่ ๆ ตามที่ได้ศึกษามาเพื่อ เป็นการ ทดลองผสมผสานระหว่างทฤษฎี กับการปฏิบัติจริง

10. แนะนำการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ของโรงเรียนและชุมชน

11. แนะนำเทคนิคการปกครองชั้นเรียน และวิธีการฝึกให้นักเรียนมี วินัยในตนเอง

12. แนะนำการปรับปรุงบุคลิกภาพ และการวางตนในฐานะครูที่เหมาะสม ตลอดจนการสร้างสัมพันธ์อันดีกับผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน นักเรียน บุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และบุคคลอื่น ๆ

13. แนะนำให้มีการประเมินผลตนเองอย่างสม่ำเสมอ

14. จัดให้มีการพบปะ เพื่อให้ครูใหม่ปรึกษาหารือ ปัญหาการสอน การ ปฏิบัติงาน (นิมิตวาล ทศวสัน 2525 : 46)

ในการส่งเสริมสมรรถภาพครูที่ทำการสอนมานาน อาจพิจารณาปรับปรุง ใน 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ

1. ด้านเนื้อหาวิชา การที่ครูสังคมศึกษาขาดความรู้ในเนื้อหาวิชาทำให้ ครูขาดความมั่นใจในการสอน และขาดสมรรถภาพในการสอน จึงเป็นสิ่งจำ เป็น อย่างยิ่งที่จะต้องให้ครูมาความรู้ ในด้านเนื้อหาวิชาโดยวิธีการต่อไปนี้

1.1 ให้ครูได้ศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องที่ครูขาดความรู้ความเข้าใจ โดย การศึกษาจากตำรา เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ จากห้องสมุด หรือเอกสารจาก หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง

1.2 ให้ครูได้พบปะผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง เพื่อให้ครูเกิดความ กระฉับกระเฉงในเนื้อหาวิชา

1.3 หาโอกาสไปศึกษานอกสถานที่โดยการไปศึกษาดูงานหน่วยงาน ของรัฐเพื่อช่วยขยายความเข้าใจให้กระฉับกระเฉงขึ้นในเรื่อง โครงการปฏิรูปที่ดิน การ

สหกรณ์ าลา

- 1.4 ให้ครูเข้ารับการอบรมในเนื้อหาวิชาที่ตนยังไม่เข้าใจ
- 1.5 ให้ครูได้มีโอกาสศึกษาเพิ่มเติมในวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย
- 1.6 จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และปรึกษาหารือภายในกลุ่ม

สังคมศึกษาค้น

1.7 ครูสังคมศึกษาควรสนใจอ่านวารสารทางวิชาการสาขาสังคมศาสตร์ งานวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อติดตามงานวิจัยใหม่ ๆ ซึ่งอาจนำมาประกอบการสอน นอกจากนี้การอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน อย่างน้อยวันละ 1 ฉบับ เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์บ้านเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ

1.8 พึงการอภิปรายของผู้ทรงคุณวุฒิทุกครั้งที่มีโอกาส หรืออาจจะฟังจากวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ก็ได้

1.9 การไปทัศนศึกษา ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อหาประสบการณ์ตรงเพิ่มพูนความรู้ มีโลกทรรศน์ที่กว้างไกลขึ้น

2. คำแนะนำการสอน สมรรถภาพทางการสอนเป็นสิ่งสำคัญ ครูสังคมศึกษาจะต้องมีทักษะในการสอนเป็นอย่างดี สุนทรียะ บุญสมบัติ (2525 : 23) ได้เสนอแนะไว้ว่า

1. ควรนำเอาวิธีสอน โดยการแสดงบทบาทสมมติ เกมจำลองสถานการณ์ จัดกลุ่มการเรียนรู้ การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ประกอบการสอน ครูควรศึกษาหาความรู้วิธีการสอนเหล่านี้โดยศึกษาคำรา หรือเอกสารว่าด้วยเทคนิคการสอนสังคมศึกษา รวมทั้งศึกษาข้อดี ข้อเสียของแต่ละวิธีมาทดลองใช้และปรับปรุงให้เหมาะกับสภาพของผู้เรียน

2. ควรนำเอาสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียนมายกตัวอย่างประกอบ และให้นักเรียนเป็นผู้เสนอวิธีแก้ปัญหาเหล่านั้น

นอกจากนี้ นิมานวล ทศวัฒน์ (2525 : 75-77) ได้เสนอวิธีการเสริมสมรรถภาพครูสังคมศึกษาโดยให้ครูสังคมศึกษาขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ หรือครูที่มีประสบการณ์ในการสอนเป็นอย่างดี ขอสังเกตการสอนของครูสังคมศึกษาที่มีวิธีการสอนดี พยายามเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการ (Work shop) ที่สถาบันทางการศึกษาได้จัดขึ้นเกี่ยวกับ

กับเทคนิคการสอนสังคมศึกษา ให้ครูได้มีโอกาสฝึกทักษะการสอนแบบจุลภาค (Micro teaching) พยายามฝึกให้ถูกต้องตามขั้นตอนของวิธีการนั้น ครูหาโอกาสเขียนบทความ ข้อคิดเห็น เกี่ยวกับการสอนสังคมศึกษาออกเผยแพร่ อ่านวารสารของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้ความรู้ทางวิชาชีพเป็นประจำ เพื่อติดตามความก้าวหน้าของวิชาชีพครูและการสอน เช่น วารสารครูศาสตร์ วารสารประชากรศึกษา มิตรครู ครูไทย เป็นต้น เข้าศึกษาต่อในระดับสูงเพื่อเพิ่มวุฒิทางการศึกษาและความรู้เพราะการสอนนาน ๆ ทำให้วิชาความรู้ที่เรียนมาไม่ทันสมัย

สรุปได้ว่า การเสริมสมรรถภาพทางการสอนนั้น เป็นการเสริมสร้างให้ครูสังคมศึกษาเป็นผู้มีสมรรถภาพที่เต็มพร้อมทั้งด้านวิชา ด้านวิชาชีพ ด้านการสอน และสร้างบุคลิกภาพที่ดีแก่ครูสังคมศึกษา การมีครูสังคมศึกษาที่มีสมรรถภาพย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน เป็นอย่างยิ่ง ความสามารถของครูสังคมศึกษาจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเยาวชนของชาติรวมทั้งการช่วยผลักดันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ นักการศึกษาชาวต่างประเทศได้เสนอวิธีการเสริมสมรรถภาพของครูสังคมศึกษาไว้ดังนี้

แอนนา เอส โอชา (Anna S. Ochoa 1981 : 151-169) ได้เสนอวิธีการเสริมสมรรถภาพครูสังคมศึกษาว่า การอบรมครูประจำการ เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยครูสังคมศึกษาได้ วิธีการจัดอบรมครูประจำการที่ใดผลคือ

1. ให้ครูได้มีโอกาสช่วยเหลือกันและกัน และร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมอบรมครูประจำการโดยใช้วิทยากรในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียนก็ได้
2. โครงการจัดอบรมครูประจำการควร เน้นถึงการ เรียนรู้ด้วยตนเอง
3. การให้ความรู้แก่ครูประจำการควรคำนึงถึงความแตกต่างในประสบการณ์ของครูแต่ละบุคคล
4. การจัดโปรแกรมการอบรมครูประจำการควรจัดตามความต้องการของครูมากกว่าการกำหนดให้จัดโดยไม่ว่าคำนึงถึงผู้รับ

5. ควรเน้นการสาธิต การทดลอง ใ้ใหม่การคิดชม ซึ่งมีส่วนช่วยให้ครูประสบผลสำเร็จในการทำงาน

6. การจัดโปรแกรมการอบรมครูประจำการ ควรให้ครูได้มีโอกาสร่วมมือกัน ช่วยเหลือกัน ซึ่งจะได้นลดทอนการแบ่งแยกงานต่างคนต่างทำ

7. การจัดอบรมครูประจำการแต่ละครั้งควรคำนึงถึงประโยชน์อย่างกว้างขวางของโรงเรียนมากกว่าการจัดเป็นโครงการเล็ก ๆ ซึ่งได้ประโยชน์น้อย

8. ครูควรมีส่วนร่วมในการวางแผน เลือกจุดหมาย และการจัดกิจกรรมสำหรับตัวเอง

9. การจัดการให้ครูได้เริ่มต้นด้วยตัวเอง ใ้ครูนำตัวเองแม้จะทำได้ไม่บ่อยนัก แต่ก็เป็นวิธีที่ใ้ครูไปสู่ความสำเร็จ

จอห์น จาโรลิมек (John Jarolimek 1977 : 574-601)
ใ้เสนอวิธีการที่ใ้ให้การอบรมครูประจำการในวิชาสังคมศึกษาใ้ดังนี้

1. ใ้ครูใ้อบรมเชิงปฏิบัติ (Work shop)
2. การจัดสัมมนาทางวิชาการในระยะสั้น
3. มีการพบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มครูสังคมศึกษา
4. การขอคำแนะนำจากศึกษานิเทศก์
5. จัดศูนย์ครู เพื่อช่วยเหลือครูในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ หรืออาจจะจัดใ้เห็นการศึกษาใ้คำแนะนำแก่ครูสังคมศึกษาโดยผ่านศูนย์ใ้ก็ได้

เมโรลีน มารี สจวต (Merolyn Marie Stewart 1978 : 618-A)
ใ้เสนอวิธีการสอนเพื่อเพิ่มสมรรถภาพทางการสอนของครูสังคมศึกษา โดยใ้ทำงานวิจัยเรื่อง " The Perceived Importance " of Selected Teaching Competencies for Secondary Social Studies Teacher" มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาใ้ถึงความสำคัญแก่สมรรถภาพในการสอนของครูสังคมศึกษา โดยนักการศึกษา 4 กลุ่ม

ตัวอย่างประชากรประกอบด้วย ครูสังคมศึกษา ครูใหญ่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และอาจารย์จากสถาบันฝึกหัดครู กลุ่มละ 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใข้แบบสอบถามครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับสมรรถภาพ 7 กลุ่ม ได้แก่ การสอนแบบ สืบสอบ การสอนแบบความคิดรวบยอด การสอนคานิยม การสร้างสถานการณ์ จำลอง การแสดงบทบาทสมมุติ การใช้สื่อการเรียนการสอน และการเน้นคุณค่าแห่ง ความเป็นมนุษย์ วิธีการวิจัย ใช้แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า และ วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยโดยวิธี One Way Analysis of Variance ผลการวิจัยพบ ว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากร ทั้ง 4 กลุ่ม ต่อกลุ่มสมรรถภาพทั้งหมด ยกเว้นกลุ่มครูผู้สอนสังคมศึกษาและครูใหญ่ ซึ่งเห็นสอดคล้องกันในสมรรถภาพการสอนแบบสืบสอบ ความคิดรวบยอด คานิยม การแสดงบทบาทสมมุติ และการเน้นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ แต่มีความเห็นแตก- ต่างกันในด้านเกี่ยวกับการสร้างสถานการณ์จำลอง และการใช้สื่อการเรียนการสอน ส่วนสมรรถภาพที่ถูกเน้นความสำคัญมากที่สุดคือ การเน้นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ และการสอนแบบสืบสอบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย